

Publiseret den *Weekendavisen* (<https://www.weekendavisen.dk>)

[Hjem](#) >

1 Sektion uge 46 | 2017

#MeToo. Jagten på Peter Aalbæk og den igangværende udrensning af afvigere fra anstændigheden viser, at vi er ved at tage brodden ud af det, vi i virkeligheden mangler: den frie tanke.

Af Ole Bornedal

Liktorenes tyranni

Verdensorden. Der er næsten ingen grænser for, hvor chikanerende vores job er. Det er nemlig grænseoverskridende. Det er et job, hvor man flirter – bryder væggen for god tone, almindelig moral, nogle gange ovenikøbet sund fornuft. Normaliteten har svære vilkår i arbejdet med dramaet – netop fordi dramaet omhandler anormaliteten: virkeligheden og livet sat på spidsen.

Jobbet som instruktør og skuespiller – ja som filmarbejder og teaterarbejder – handler derfor om at overskride grænser.

Hvis ikke man ved det, er man gået forkert.

Hvis man ikke kan tåle at se blod, skal man ikke blive kirurg.

Hvis man hader at sidde, skal man nok ikke blive kontormedarbejder; hvis man hader mennesker, skal man ikke blive sosu-assistent; hvis man er soldat, kan man risikere at komme i krig. Og hvis man arbejder med dramatik, bliver arbejdet dramatisk. På alle måder.

Selvfølgelig skal ingen misbruges, krænkes eller tvinges ned under psykopaters perverse hæl. Findes der nogen, der er uenig i det? Hvem kan være uenig i, at børn skal have god opdragelse og kærlighed?

At man ikke må smide plastik ud i naturen?

At Trump er en nar?

At alle hudfarver er smukke?

At kvinder ikke skal forulempes – at ingen skal forulempes?

Nej, vel?

Vi er hverken dømoner, ISIS eller småt begavede i det her land. Generelt.

Vi er temmelig gode til at skelne mellem godt og ondt, sort og hvidt – hvor grænsen går, respekterer fodgængerovergange, det rene vand, den sunde mad og børnenes sovetid.

Men i stigende grad gyser jeg, når tsunamier af rigtige trends pludselig bliver vendt til inkquisitioner. Det sker lige nu i disse tider i stigende grad, at ethvert menneskeligt udtryk, som ikke passer ind i »den gode tone«, bliver tolket som dømoniske angreb på selve menneskets »naturstof«, på retfærdigheden, det sande, det rene, den svage, offeret, livets ferske uforfalskede gedigne fløjsbløde vilkår: Alt skal være korrekt, og ethvert udtryk, der går ud over normalitetens fastfrosne konsensus, er enten bare afskyeligt eller udtryk for racisme eller kvindeforagt.

En tendens, som forsøger at genskabe verden, som man tror, den så ud før syndefaldet. Jeg vil ikke kalde det for den nye småborgerlighed, hvilket jeg egentlig ville finde nærliggende, men næsten gå så vidt som til at kalde den sociofascisme.

En slags åndelig nationalistisk fælles samling, som kræver enhed, renhed og ensretning, og som går til angreb på dem, som ikke anerkender eller passer ind i den anerkendte konsensus og fælleskab, og derfor nedgør dem. Fasces (af latin fascis: knippe, bundt) var et myndighedstegn, der blev båret foran romerske embedsmænd af liktorer, en slags betjente, som bar knippe af stokke til at prygle med, samlet med en rød læderstrimmel, og eventuelt en økse.

Man kan måske også nøjes med at bruge begrebet De Anstændige, som Frederik Stjernfelt og Jens Martin Eriksen kalder dem i deres kloge bog fra 2013 af samme navn.

Der er ikke megen plads til Aalbæk i dét selskab.

Han er ved Gud et af de mest brovtende mennesker i det her land, men hvis der er noget, man ikke kan være i tvivl om angående Peter, så er det, at han er, hvad han er, og hvad han står for. Vel nok det mest demaskerede væsen i dansk film og erhvervsliv. Ingen tvivl her: ingen mørk producent, som sidder i skyggerne som en anden Don Corleone og rækker hånden frem til kys foran sin kravlende undersåt. Mand som kvinde.

Nej, Svinet – som han jo helt uden blusel også vælger at kalde sig selv – er stort set det, han siger, han er. På godt og på ondt.

Og vælger et legebarn at kravle ind over pigtråden til en byggeplads, fordi der står »Adgang forbudt – Fare!«, så ved selv et barn, der vel at mærke kan læse, hvad det kan forvente. Og det fik da også Björk til for nogle år siden at flygte den modsatte vej over hegnet, da Trier blev for meget.

Det var måske klogt, hun gjorde det, hvem ved – men godt, at hun da endelig tyve år efter kunne få luft for frustrationen og gå til offentligheden med den. Det er jo gået hende meget dårligt, lige siden hun fik den anerkendelse og de guldpalmer for den bemærkelsesværdige præstation!

Arbejder man med dramatik, arbejder man med både grænser, overløb og pigtråd. Og alle mænd og kvinder, som gerne vil ind i den branche, opfordres hermed til at holde sig væk, hvis de seriøst er bange for både udfordringer og provokationer.

Jeg skal ikke her gå i detaljer omkring alle de gange, jeg selv er blevet forsøgt »seksuelt misbrugt« af kvinder, som havde større magt end mig i min branche. Men det er vel blevet til en tre-fire gange op gennem karrieren.

Plus en ret stor spillefilm, der gik i vasken, blandt andet fordi jeg ikke tændte på den kvindelige producent på den måde, hun nu engang gerne ville antændes på.

Det har jeg så ikke ligget søvnløs over siden hen gennem årene, men lærte vel et eller andet af det. For eksempel at man ikke skal arbejde med producenter, som vil kysse, og det gør jeg så heller ikke i dag. Det

blir højst til en venskabelig krammer i ny og næ, og vil de min krop, så antyder de det ikke engang.

Jeg er helt enig med Svinet i, at man skal sige undskyld, hvis man har været rigtig dum. Og det er klogt, at han gør det.

Men jeg er også enig med ham i, at det er svært ikke at smile ad folk, der føler sig traumatiserede, 25 år efter at de fik et klask i røven.

Så må det godt nok være et helt særligt klask. Et helt specielt ur-klask af den slags, ingen mennesker endnu har skrevet om eller set før, for jeg har da også i tidens løb modtaget klask i røven fra kvinder, men ikke nogen, som jeg husker som andet end et klask? Var det lidt ydmygende? Måske. Men så var det jo det, jeg blev: ydmyget og sur. Jeg blev i alle tilfælde ikke traumatiseret af det.

I en tid, hvor børn flygter over hals og hoved ud af Burma og Syrien, og julepakker strømmer ud fra Red Barnet, og Antarktis viser sig at ligge oven på en ulmende vulkan, så er det svært at tage et 25 år gammelt klask i røven særlig alvorligt, medmindre det da er den pågældende journalists avancerede forsøg på et råb om hjælp!? Et kendt psykologisk fænomen, at årsagen til en neurose lægges uden for en selv, for så skal man ikke granske inde i sig selv. Nærmere at putte det i en konvolut og sende det til en anden.

I Svinets tilfælde var så lige dét brev cirka 25 år om at nå frem.

Må jeg spørge: Er det kun mig, eller er det svært at forstå, når kvinder stiller sig i kø for at få adgang til Harvey Weinsteins formue, som beløber sig til godt 300 millioner dollars? Der findes helt sikkert de helt ærligt forurettede, men kan man ikke forestille sig, at der også er en hel del af de andre?

Når en kvindelig skuespiller omtaler sit første møde med Harvey (som jeg lige vil nævne, at jeg selv har oplevet på allernærmeste hold gentagne gange, da jeg arbejdede sammen med ham i to år) som seksuelt ydmygende, og hun senere beskriver sit andet møde med ham som (nærmest) voldtægt og siden beskriver sit nu tredje meget, meget svære møde med ham som perverst ... Er jeg så virkelig den eneste, der undrer

mig over, hvorfor hun nogensinde når til det tredje møde?

Jeg tror faktisk, at alle de intelligente, selvbevidste kvinder, jeg kender – og det er alle – aldrig ville nå så langt som til det første møde. »Jamen disse kvinder er jo afhængige af disse magtfulde mænd, de befinder sig i deres hule hånd, deres karriere afhænger af dem.«

Nå? Hvilke kvinder? Jeg kender ikke de kvinder. Alle de kvinder, jeg kender i branchen, er stærke og sætter sig ikke til salg for nogen eller noget som helst. Og jeg kender næsten de fleste. Skuespillere, producenter, assistenter, distributører. Kvinder, som har klaret sig helt uden magtfulde mænds indflydelse? De unge kvinder, der arbejder inde på mit selskab, er over én kam selvbevidste, begavede med ben i næsen og ville aldrig finde sig i en ydmygelse.

Jeg var sammen med Dustin Hoffmann for nogle år siden. Nok et af de mest charmerende mennesker, jeg har mødt (i den halve time, det varede), charmerede alle i rummet – især kvinderne.

Ingen tvivl om, at der var både smag og libido i The Graduate.

Ligesom fotoet af ham og hans assistent sammen viser: en kussetyv og en skrigende af grin-assistent ved siden af ham.

Og så 25 år efter – samme kvinde, der nu mener, hun er blevet traumatiseret af hans tilnærmelser?

Ringer der ikke også alarmklokker her? Eller er liktorene allerede rykket ud og har sat manden op på ladvognen sammen med de andre uden rettergang?

Måske har jeg også gennem årene »bagt på« en skuespillerinde eller medarbejder og formastet mig til – ikke klask bagi, hvilket tilhører Svinets drengestreger – men udfordret på en kop kaffe eller middag. Måske ovenikøbet med en bagtanke? Ja, det kan tænkes, og det må indrømmes. Men jeg tænker, det tilhører menneskelivet. Eller hvad? Og ud i dét liv har jeg vel været lige så heldig eller uheldig som alle andre mænd og fået et nøgternt ja eller nej.

Ja, når nu vi er i gang, så har jeg faktisk nydt det privilegium at spise middag med Ashley Judd. Men hvor hun drillede mig gennem en hel stiv time, fordi jeg ikke kunne nævne min yndlingschampagne eller havde besøgt Bora Bora og derfor tilsyneladende ikke levede op til hendes luksuriøse krav til en mands Hollywood-dannelse. Så det var så kedeligt et bekendtskab, at jeg simpelthen ikke tillod hende at bage på mig.

Måske er jeg naiv og dum og blind, men helt ærligt kender jeg ikke en eneste mand, som nogensinde har forsøgt at købe en skuespillerinde til noget som helst.

Tror liktorene seriøst, at mænd er så dumme? At vi er savlende evigt liderlige bæster, der vil gøre hvad som helst for et easy lay?

Hvilke kvinder tror egentlig det?

At mænd er mere fjollede, pjattede, overskridende, læs: frække – det er helt sikkert. Så siger vi da også undskyld for det. For det er kvinder jo ikke? Eller hvad?

Eller er det i virkeligheden et rigtigt mandesyn på kvinder? Og er det et kvindesyn, som deles af kvinder? At være dydige ofre for liderlige mænd – eller er det blot et standarddogme blandt visse feminister, at de gerne vil tro, det forholder sig sådan. Endnu en konsensus til brug for De Anstændige?

Helt ærligt: Så interessante er kvinder heller ikke, at vi mænd vil gå gennem dumhedens liderlige bål og martres i den nye inkquisition på grund af lidt utidig libido. Nej tak.

Jeg kan afsløre, at mænd generelt – det er jeg næsten sikker på – ikke render rundt og ser på jer som sexobjekter. Men det er helt sikkert, vi gør det, når I ser smukke ud, især når I også gerne vil opleves sådan.

At der så findes groteske, besatte fjolser som Weinstein, som er gået alt for langt, måske ovenikøbet til voldtægt – det handler om Weinstein og hans ucharmerende flok.

Ikke om mænd.

Og må jeg lave en kontroversiel tilføjelse?

Findes der kvinder derude, som ville være lidt kede af, hvis en mand ikke indimellem betragtede dem som sexede, attråværdige og spændende? Er det ikke også med til at definere en kvindes selvværd?

Jeg kan afsløre, at det i alle tilfælde er med til at definere en mand og hans selvtillid, at han føler sig både attrået og villet og faktisk også nogle gange decideret begæret. Åh, hvor skønt at lade sig blive forført af sin kvindes stærke arm og miste sin vilje. Bare nogle få øjeblikke i stjernerne.

Uden Weinstein, men i det kvindelige begærs iskolde øjne!

At sætte grænser er en disciplin, man kan bruge et helt liv på at lære. At konfrontere. At turde gå ind i konflikten. At sige til Svinet, når Svinet opfører sig som en tosse, og give ham et rap. Og gå. Akkurat som alle mine og jeres børn har lært, at hvis en mærkelig mand i en hvid Ford Transit stopper op ved siden af dig på vejen, åbner døren og tilbyder dig slik og X-Boks, så skal du skringe på en voksen og løbe væk. At kvinder seriøst mener, at »de er tvunget til at blive siddende over for en savlende seksualforstyrret bøvsende mand«, svarer til at blive siddende i en skov under en skovbrand. Det er dumt og selvmorderisk.

Liktorerne hævder fortsat, at så risikerer man at miste jobbet.

Okay. Ingen af disse kvinder lever i det sydlige Sudan, hvor det næste måltid afhænger af skæbne, held og guds vilje.

Man kan stadig gå.

Ja, jeg mistede også job, fordi jeg ikke ville, og kunne muligvis også have slikket både mænd og kvinder en smule mere et vist sted og på den måde have fået bedre jobbetingelser både i Danmark og Hollywood. Men jeg har min grænse, ligesom andre må sætte deres.

Og hvis grænser er noget, man simpelthen bare ikke kan sætte, ja så er det noget, man i alle tilfælde må lære. Det tilhører den del af menneskelivet, der handler om at være menneske.

Forleden var jeg så privilegeret at sidde i selskab med tre meget modne og vise kvinder. Til kaffe, hjemmebagt sandkage og portvin klokken 11 om formiddagen (!), Heerup på væggen og kulturradikale flade sko – karrierestærke kvinder, alle tre med en tung forhistorie knyttet til den danske modstandsbevægelse.

De sad og undrede sig over #metoo-kampagnen. På sin vis let hovedrystende, men meget lødigt diskuterede de, om der da virkelig var SÅ mange svage kvinder, som lod sig ydmyge af tåbelige mænd. Og hvorfor de dog ikke blot med det samme svarede igen? Jeg holdt mig udenfor, men jeg lyttede.

Er det ikke også et relevant spørgsmål? Er kvinden virkelig stadig så svag efter 100 års sej kvindekamp? At hun lader sig vælte i støvet for fødderne af alle disse misbrugende mænd med deres pinagtige nedværdigelser?

Sociofascismen hævder, at individet ikke længere har noget ansvar for sig selv.

Indvandrere har ikke noget ansvar for sig selv. Kvinder har ikke noget ansvar for sig selv, men en højere gud, en højere magt, en højere moral skal på svensk vis styre os igennem selve menneskelivets farer, og vi skal alle bøje os under den samme fornuftige renskurede konsensus af rigtighed. Fælles er kærligheden til offeret.

For alle ofre har ret. Konsensus er, at jo større kærlighed du sender et offer, jo bedre menneske bliver du selv. Venner: Det er farligt.

De Anstændige – som Frederik og Jens Martin kalder dem – er ved at tage brodden ud af det, vi i virkeligheden mangler: den frie tanke. Troen på individets ansvar over for sig selv. Tvivlen. Det grænsesøgende og det grænseoverskridende, personlighederne, fejlene, den åbne frie diskussion, de frigørende spørgsmålstejn, fraværet af konsensus – ikke stræben efter ensretning, sort/hvidt og nemme løsninger.

For det er fra anormaliteten, at poesien kommer. Udviklingen, de skrøbelige, provokerende ideer, alle de naive spørgsmål, barnet over for kejserens nye klæder – alt det, der ikke er konsensus. Konsensus er politisk korrekthed, og politisk korrekthed er Pol Pot.

Det er svært at leve. Som soldat møder man krig. Som kirurg ser man blod. Som skuespiller og instruktør bevæger man sig i et grænseløst land.

Men lige meget hvilket job og hvilken verden man befinder sig i, så vil man altid møde idioter på sin vej. Både i Hollywood, Zentropa og Dalum-Hjallese. Der findes børnelokkere, og der findes voksenlokkere. Og i begge tilfælde skal man løbe sin vej.

Da jeg i sin tid startede i DR på det, som dengang hed TV-Teatret, ville den daværende chef altid modtage mig med et vådt, savlende kys lige midt på masken. Det var virkelig ulækkert. Med tiden lærte jeg at finte mig forbi ham; afveg ved lige at tage noget op af tasken, når han kom, eller vendte mig mod uret for at kommentere, om jeg var for sent på den, men nogle gange gik jeg alligevel i fælden. Og så måtte jeg tørre af i ærmet, når han ikke så det.

Har jeg siden dengang rystet over hele kroppen, når jeg så en dramachef?

Nej. I alle tilfælde ikke på grund af dét.

Som sagt, for jeg ved, at De Anstændige og liktorene er vrede nu, og derfor kan det ikke siges tydeligt nok: Vi er alle imod voldtægt, krænkelser, misbrug og ydmygelser. Imod dumme brovtende magtmænd og deres fordømte drifter, som raver rundt i deres ubådshoveder.

Alt det skal tages alvorligt. Eksponeres og kvæles.

Netop derfor skal så alvorligt et tema ikke overdøves af meget spinkle svenskersjæles forskrækkelse over livets kanter med dertil hørende numseklask.

Sæt dig ned, og drik en flaske vin. Maden står på bordet. Livet fortsætter, og om lidt er du alligevel død. Og til alle, der gerne vil arbejde med drama: Drama

handler ikke om tryghed og konsensus, men alt det modsatte. Sådan er det.

»Gå over sporet. Der kommer tog!»

Ole Bornedal er filminstruktør og dramatiker.

Destinations URL: <https://www.weekendavisen.dk/smarticle/view/1>